

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Varkenshouderij Dorreweg te Ambt Delden

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

02 maart 2010 / rapportnummer 2375-28

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

De gemeente Hof van Twente heeft het voornemen om een bestemmingsplanwijziging uit te voeren ten behoeve van de vestiging van de varkenshouderij van F. Jannink aan de Dorreweg (ongenummerd) te Ambt Delden. Op deze locatie bestaat het voornemen om 2 stallen te realiseren voor het houden van 2.952 vleesvarkens, 2.304 gespeende biggen en 706 zeugen. Voor de besluitvorming over de bestemmingsplanwijziging wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De gemeenteraad van Hof van Twente is het bevoegde gezag in deze procedure.

In dit advies voor reikwijdte en detailniveau geeft de Commissie¹ aan welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het plan-MER in ieder geval de volgende informatie moet bevatten:

- een duidelijke beschrijving en onderbouwing van alternatieven, waaronder het 'maximale alternatief', dat uitgaat van de maximale mogelijkheden die het bestemmingsplan gaat bieden;
- de maximaal mogelijke gevolgen voor kwetsbare natuur, zoals Natura 2000-gebieden en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), met name de effecten door de toekomstige emissie en depositie van verzurende en vermestende stoffen door het initiatief;
- de geuremissie als gevolg van het voornemen en de invloed daarvan op de (cumulatieve) geurhinder in de omgeving;
- de fijn stofemissie als gevolg van het voornemen en de bijdrage ervan aan de fijn stofconcentratie in de directe omgeving.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal moeten in ieder geval kwetsbare natuurgebieden en gevoelige objecten voor geur en fijn stof aangegeven zijn. Geef ook helder topografische namen en de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

2. ACHTERGRONDEN

2.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan beschreven in paragraaf 2.1 van de notitie reikwijdte en detailniveau (notitie R&D). Geef in het MER

---

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*

een nadere beschrijving van de achtergronden van het voornemen, gezien vanuit:

- het Reconstructieplan Salland Twente;
- de planologische situatie en de afgebroken procedure tot thematische herziening van het bestemmingsplan². Besteed hierbij aandacht aan de aandachtspunten die de Commissie heeft genoemd in relatie tot de thematische herziening;³
- de LOG-visie voor het landbouwontwikkelingsgebied Wiene (2007);
- het landschapontwikkelingsplan Hof van Twente-Haaksbergen (2005);
- de relatie met regelgeving en beleid ten aanzien van Natura 2000-gebieden.

Onderbouw mede op basis hiervan de voorgenomen verplaatsing, de gekozen locatie en in het bijzonder het gewenste aantal dieren op de locatie.

2.2 Wettelijk kader en beleidskader

Hoofdstuk 5 van de notitie R&D geeft al informatie over het wettelijk kader en het beleidskader. In de beschrijving van beleid en regelgeving ontbreken de volgende zaken. De Commissie adviseert die expliciet in het MER te behandelen:

- de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) en de daaraan gekoppelde archeologische inventarisatie, verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente⁴;
- de LOG-visie voor het landbouwontwikkelingsgebied Wiene (2007);
- het landschapontwikkelingsplan Hof van Twente-Haaksbergen (2005);
- de Kaderrichtlijn Water en relevante waterplannen van provincie, waterschap en gemeente;
- Keur van het waterschap;
- het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij;
- het Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer (Ivb);
- de Gezondheid- en welzijnswet voor dieren (GWWD).

In het MER moeten de consequenties en randvoorwaarden die voortkomen uit dit wettelijk kader en het beleidskader voor het voornemen worden uitgewerkt.

Hierbij dient in het bijzonder - ook gelet op het feit dat wet- en regelgeving sterk in beweging zijn - rekening te worden gehouden met:

- de actuele ontwikkelingen rond de beoordeling van ammoniakdepositie op Natura 2000-gebieden;⁵
- de te verwachten ontwikkelingen rond fijn stof. Momenteel wordt er gewerkt aan een toetsingskader luchtkwaliteit en landbouw.

---

² Eerder is een procedure gestart voor thematische herziening van de verschillende bestemmingsplannen Buitengebied in de gemeente, waarin ook de vestiging van intensieve veehouderijbedrijven in het LOG Wiene ruimtelijk geregeld zou worden. Deze procedure voor thematische herziening is afgebroken.

³ Zie toetsingsadvies plan-MER 'Herziening bestemmingsplannen Buitengebied Hof van Twente', uitgebracht 27 januari 2009 (te downloaden op www.commissiemer.nl).

⁴ Op 15 december 2009 door de gemeenteraad van Hof van Twente vastgesteld

⁵ De Commissie wijst op de handreiking van het Ministerie van LNV "beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden", waarin handvatten worden geboden voor de beoordeling of bestaand gebruik, nieuwvestiging of uitbreiding in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden kan worden toegestaan of niet.

2.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de bestemmingsplanwijziging. Voor de aanvraag van een vergunning op grond van de Wet milieubeheer (Wm) zal door de gemeente een m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd. Op basis daarvan wordt besloten of de besluit-m.e.r.-procedure zal worden doorlopen. De Commissie constateert dat de notitie R&D al grotendeels uitgaat van informatie op besluit-m.e.r.-niveau. Indien besloten wordt tot het doorlopen van een besluit-m.e.r.-procedure adviseert de Commissie om een gecombineerd plan-/besluit-MER op te stellen.⁶

De Commissie adviseert in het MER op te nemen welke besluiten nog meer nodig zijn voor de realisatie van het voornemen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet, een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of een bouwvergunning.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Inleiding

In de notitie R&D wordt in hoofdstuk 4 een beschrijving gegeven van het voornemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Geef een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin bebouwing en (ecologisch) gevoelige gebieden opgenomen zijn.

Hoewel het MER wordt opgesteld ten behoeve van wijziging van het bestemmingsplan, gaat de notitie R&D al uit van informatie op het niveau van een Wet milieubeheer (Wm)-vergunning. De Commissie adviseert om dit detailniveau ook in het MER aan te houden, zodat de informatie ook kan worden gebruikt bij de vergunningverlening en een eventuele besluit-m.e.r.-procedure.

3.2 Voornemen

Ga bij de beschrijving van het voornemen systematisch in op:

- het aantal te realiseren dierplaatsen en het aantal te houden dieren;
- de uitvoering van het voornemen (per diercategorie) inclusief beschikbare oppervlaktes per dier en leefoppervlaktenormen⁷, rekening houdend met de vigerende welzijnswetgeving en het gekozen voersysteem;
- de stallen, inrichting en installaties door middel van een duidelijke tekening, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. Hierbij dient ook de ziekenboeg als zodanig duidelijk en herkenbaar te zijn aangegeven. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden, alsmede het BWL-⁸ of Groen Label-nummer. Geef daarbij aan uit welke regeling het Rav-nummer komt;

---

⁶ Deze mogelijkheid wordt geboden in art. 14.4b Wet milieubeheer.

⁷ Hierbij dient rekening te worden gehouden met het Varkensbesluit.

⁸ Meer informatie over de BWL-nummers staat in de toelichting van RAV van 25 september 2006, nr. BWL/2006310778 (stert. 24 oktober 2006).

- de wijze waarop de dieren worden gevoerd en of er naast mengvoer ook andere voedercomponenten worden aangevoerd. Bij het toepassen van bijproducten moet beschreven worden welke soort bijproducten worden opgeslagen binnen de inrichting, en wat het jaarverbruik is van deze producten;
- verdere onderdelen van het voornemen voor zover relevant voor de milieueffecten, zoals een eventuele mestbewerking of -verwerking;
- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten en, ingeval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwassersysteem, in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoor- en -nadelen van de te overwegen systemen;
- de uittreedsnelheden van de ventilatielucht waarmee wordt gerekend in de verspreidingsmodellen voor de emissiepunten van de stallen. Geef tevens aan wat de uittreedsnelheden zijn bij maximale ventilatie, indien gebruik gemaakt wordt van centrale afzuiging. Geef dan bovendien aan hoe deze snelheden worden gerealiseerd op basis van een weerstandsberekening van het gehele ventilatiesysteem in samenhang met de capaciteit van de ventilator(en). Bepaal daarbij bij hoge luchtsnelheden van de uittredende ventilatielucht het daarmee samenhangende energieverbruik.

Geef een overzicht van de beoogde fasering en planning.

Er staat nu nog geen veehouderijbedrijf op deze locatie, waardoor vrijwel iedere ingreep een verslechtering van de plaatselijke milieusituatie zal betekenen. Geef daarom aan welke maatregelen getroffen worden om de milieueffecten te minimaliseren.

3.3 Referentiesituatie

Geef een beschrijving van de referentiesituatie. Neem daarbij de autonome ontwikkelingen mee tot 2020 waarbij voldaan wordt aan de regelgeving (waaronder IPPC). Vergelijk de milieueffecten van het voornemen met de huidige milieubelasting op de projectlocatie.

De referentiesituatie is het huidige gebruik op de locatie. Aangezien het voornemen een verplaatsing betreft kunnen, ter toelichting, ook de milieueffecten van de activiteit(en) op de voormalige locatie betrokken worden in de alternatievenvergelijking.

3.4 Alternatieven

Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuzen grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid. De notitie R&D geeft nog geen uitsluitsel over de te vergelijken alternatieven. Het voorkeursalternatief richt zich op maximale reductie van ammoniakemissie. De Commissie adviseert om in het MER alternatieven te vergelijken die onderscheidend zijn in de emissies van verschillende componenten (ammoniak, geur, fijn stof) en de landschappelijke inpassing.⁹

---

⁹ Waaronder de 'richting' van het bedrijf. De ontsluiting van het bedrijf kan bijvoorbeeld zowel via de Dorreweg als via de Sloezenweg plaatsvinden.

Geef aan of de alternatieven kunnen voldoen aan de eisen van vigerende wet- en regelgeving, zoals de IPPC-richtlijn. De belangrijkste eis uit de IPPC-richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)¹⁰ worden toegepast. Houd bij het bepalen van de BBT rekening met de informatiedocumenten over BBT, zoals opgenomen in de bijlage van de Regeling aanwijzing BBT-documenten (BREF¹¹). Het kan nodig zijn om verder te gaan dan BBT, wanneer bijvoorbeeld uit de omgevingstoets blijkt dat lokale kenmerken dit vereisen, of wanneer er een minimalisatieplicht bestaat. Beoordeel in het MER of dit aan de orde is. Werk, indien dat het geval is, in het MER uit hoe voldaan kan worden aan deze extra vereisten. Ga ook in op de IPPC-omgevingstoets.¹²

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven. Dit geeft meer inzicht in de haalbaarheid van de alternatieven.

Maximaal alternatief

Om het bestemmingsplan te kunnen toetsen aan normen en beleid dient het MER de maximale milieugevolgen te beschrijven van de activiteiten die het bestemmingsplan mogelijk maakt (worst case). In de notitie R&D is aangegeven dat in het MER het ‘maximaal alternatief’ zal worden beschreven. Dit alternatief dient uit te gaan van de randvoorwaarden die in het bestemmingsplan worden opgenomen ten aanzien van de oppervlakte bebouwing, bouwhoogte en aantal etages en de daarbij behorende maximale dieraantallen en eventuele andere toekomstige ontwikkelingen zoals mestverwerking. Geef aan welke randvoorwaarden de LOG-visie stelt aan het ‘maximaal alternatief’.

4. MILIEUASPECTEN

4.1 Algemene opmerkingen

De vergelijking van alternatieven op milieuaspecten maakt duidelijk in welke mate de positieve en negatieve effecten van de alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid, bijvoorbeeld een combinatie van technieken.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op verzurende en vermistende stoffen, geur en fijn stof. Ga bij de beschrijving van de milieueffecten hiervan expliciet en kwantitatief in op de effecten van vrijkomende emissies en deposities, met name voor de luchtkwaliteit.¹³ Voor de overige effecten is een kwalitatieve beschrijving voldoende.

---

¹⁰ Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste (‘best available techniques’). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

¹¹ Deze BREF (Best available technology reference document) is een hulpmiddel om de best beschikbare techniek te bepalen.

¹² Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekent dat emissies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

¹³ Ga minimaal in op fijn stof, ammoniak, NOx en geur.

4.2 Natuur, vermesting en verzuring

Algemeen

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben voor de natuur. Schets in het MER een algemeen beeld van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de effecten op de natuur in het studiegebied. Geef aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en wat de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied is. Ga daarna in op de ingreep-effect relatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het plangebied aanwezige natuurwaarden. Geef daarvoor aan voor welke van deze dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen¹⁴ is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

Gebiedsbescherming¹⁵

In het MER moet aangegeven worden waar voor vermesting en verzuring gevoelige gebieden¹⁶ liggen en wat de afstand tot het bedrijf is. Geef aan of sprake kan zijn van nadelige gevolgen van het voornemen op gevoelige gebieden. Geef aan of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor de Natura 2000-gebieden “Boddenbroek”, “Borkeld”, “Lemselermaten”, “Lonnekermeer” en “Wierdense Veld”. Beschrijf daartoe in het MER:

- De instandhoudingsdoelstellingen:
  - de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit¹⁷ van habitattypen en leefgebieden van soorten,
  - de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends;
  - de kritische depositiewaarden voor de habitattypen in de Natura 2000-gebieden;
  - de beoogde natuurdoelen en kritische depositiewaarden van de voor vermesting en verzuring gevoelige natuurgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur.¹⁸
- De achtergrondconcentraties van de belangrijkste verzurende en vermestende stoffen (NH₃, NO_x, SO₂) in de natuurgebieden. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie recente gegevens.¹⁹
- De toekomstige emissies van het bedrijf bij de verschillende alternatieven. Geef daarbij aan welke emissie-²⁰ en depositiebepalende maatregelen genomen kunnen worden.

---

¹⁴ Geef aan of het gaat om vernietiging van leefgebied door bijvoorbeeld ruimtebeslag, verstoring door bijvoorbeeld licht en geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking en vermesting en verzuring door bijvoorbeeld deposities van stikstof.

¹⁵ Let op: naast Natura 2000 en de EHS gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998), beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet) en gebieden die vanwege internationale verdragen daartoe zijn aangewezen (art. 27 Natuurbeschermingswet 1998). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime, zoals de spelregels voor de EHS (LNV) en de provinciale uitwerking van de EHS.

¹⁶ Hieronder verstaan we de kwetsbare gebieden uit de Wav, als ook de voor verzuring gevoelige gebieden die niet onder de Wav vallen. Het gaat hier niet om elk groenelement, maar om gebieden met een belangrijke natuurwaarde.

¹⁷ Zie voor een kenschets, definitie en kwaliteitseisen van habitattypen en de ecologische vereisten van soorten de profielendocumenten van LNV.

¹⁸ De kritische depositiewaarden voor de EHS zijn opgenomen in D. Bal, H.M. Beije, H.F. van Dobben en A. van Hinsberg (2007): Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuurdoeltypen. Directie Kennis, Ministerie van LNV. De kritische depositiewaarden voor Natura 2000 habitattypen zijn opgenomen in H.F. van Dobben en A. van Hinsberg, (2008). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

¹⁹ zie site van Planbureau voor de leefomgeving (PBL) <http://www.pbl.nl/nl/themasites/gcn/kaarten/index.html>

²⁰ Zoals emissiearme huisvesting, toepassing van luchtwassers, emissiearme mestopslag.

- De door het bedrijf veroorzaakte (toename van de) depositie op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven. Geef daarbij aan welk rekenmodel is gebruikt en wat de (on)nauwkeurigheid is van de berekeningen.
- Beschrijf de gevolgen van de vermestende en verzurende deposities op de natuur. Geef daarbij aan of er een (verdere) overschrijding is van de kritische depositiewaarden en wat de (toename van de) hoeveelheid zuurequivalenten per hectare (z-eq/ha) is;²¹
- Ga na of ook in cumulatie met andere activiteiten aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden kan worden uitgesloten. Hanteer de huidige situatie als referentie. Met name de nieuwe ontwikkelingen in de nabijheid van de Natura 2000-gebieden en in het LOG verdienen aandacht.

Voor de vergelijkbaarheid van achtergronddepositie, kritische depositie en bijdrage van het voornemen, adviseert de Commissie waar mogelijk gebruik te maken van de eenheid N_{totaal} .²²

Indien er een toename van de depositie van stikstof geconstateerd wordt boven de kritische depositiewaarden zijn in Natura 2000-gebieden significante gevolgen niet uit te sluiten. De uitwerking van bovenstaande punten kan dan tevens als passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 gebruikt worden. Een passende beoordeling dient herkenbaar opgenomen te worden in een plan-MER. Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden, als uit de passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets²³ met succes wordt doorlopen.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Bepaal voor de EHS wat de 'wezenlijke kenmerken en waarden' zijn. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Betrek daarbij ook de zeer kwetsbare gebieden die zijn aangewezen op grond van de Wet ammoniak en veehouderij. Voor de onderdelen van de EHS, die zijn aangewezen in de Nota Ruimte, geldt volgens de IPPC-richtlijn een 'nee-tenzij' regime. Geef aan wat de toename van deposities is op deze EHS gebieden en of deze toename acceptabel is voor de in de betreffende gebieden voorkomende natuurwaarden. Beschrijf bij eventuele gevolgen welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden.

Soortenbescherming²⁴

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.²⁵ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voorne-

²¹ Een zuurequivalent is de hoeveelheid zuur (H⁺ in mol/ha) die kan ontstaan in bodem of water. Hierbij geldt: 1 mol zwaveldeioxide levert 2 mol zuur, 1 mol stikstofdioxide 1 mol zuur en 1 mol ammoniak 1 mol zuur.

²² Agro Stacks drukt uit in ammoniakdepositie, maar dit is vergelijkbaar met de N_{totaal} depositie, omdat stallen nagenoeg geen andere stikstofverbindingen uitstoten.

²³ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

²⁴ Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

²⁵ Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is

men voor deze beschermde soorten²⁶ en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats²⁷. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting op de gevoelige objecten in odour units. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst dient te worden op basis van artikel 3 Wgv. Indien de betreffende gemeente bij gemeentelijke verordening volgens artikel 6 Wgv andere waarden heeft vastgesteld, dan dienen deze waarden als toetsingskader;
- bij toepassing van artikel 3 lid 4 (overbelaste situaties) van de Wgv een duidelijke berekening van de wijze waarop de 50%-regeling is toepast;²⁸
- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen;
- ga in op de hoeveelheid en de keuze van het soort voer (zoals natte of droge bijproducten) en de gevolgen hiervan voor de geurhinder.

Voer, gezien de omvang van het initiatief en de omliggende woningen cumulatieve geurberekeningen uit. Betrek bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder²⁹ de reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is. De Commissie adviseert om bij de uitwerking van de cumulatieve geurhinder gebruik te maken van bijlagen 6 en 7 van de "Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij".³⁰

4.4 Luchtkwaliteit

Vergelijking van alternatieven

Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van in het bijzonder fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5})^{31, 32} te beschrijven, ook onder de grenswaar-

---

afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn-/ bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

²⁶ Bij de inventarisatie van de beschermde soorten kan onder andere gebruik worden gemaakt van gegevens van het Natuurloket: www.natuurloket.nl en protocollen van de Gegevensautoriteit Natuur: www.gegevensautoriteitnatuur.nl.

²⁷ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

²⁸ Zie <http://www.infomil.nl/publish/pages/65710/handreikingwetgeurhinderenveehouderijversie5maart2.pdf>, pag. 20

²⁹ De rekenmethodiek, V-stacks gebied, adviseert te werken met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

³⁰ InfoMil, aanvulling van 1 mei 2007, op de Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij van de versie 1.0, 6 maart 2007.

³¹ Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen (bijvoorbeeld NO₂).

³² De gevolgen voor de PM_{2,5}-concentraties zijn momenteel het beste te bepalen op basis van de beschikbare PM₁₀- en NH₃-emissiegegevens. PM₁₀ en NH₃ emissies zijn daarbij af te leiden uit het aantal dieren en emissiefactoren, welke laatste afhankelijk zijn van o.a. het stalsysteem :

den.³³ Daarbij kan gebruik worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007.³⁴ Presenteer de resultaten van de berekeningen middels verschilcontourenkaarten³⁵ en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen.³⁶

Laat zien welke alternatieven en mitigerende maatregelen mogelijk zijn om fijn stofemissies zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel de luchtkwaliteit te verbeteren.

Toetsing aan wettelijke eisen

Momenteel maakt geen enkele intensieve veehouderij als ‘in betekenende mate’-project onderdeel uit van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Maak, indien het initiatief zich wel als ‘in betekenende mate’ kwalificeert³⁷, aannemelijk dat met het voornemen wordt voldaan aan de luchtkwaliteitseisen opgenomen in de Wet milieubeheer, of geef aan hoe het betreffende voornemen is aangemeld in het NSL.

Indien het initiatief zich als ‘niet in betekenende mate’ kwalificeert, dient aannemelijk te worden gemaakt dat de toename van de concentratie minder dan 3% van de grenswaarde bedraagt. Maak duidelijk dat voldaan kan worden aan de anticumulatiebepaling opgenomen in de AMvB ‘niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen)’.³⁸

4.5 Overige aspecten

4.5.1 Verkeer en vervoer

Besteed in het MER aandacht aan de verkeersaantrekkende werking van het voornemen en de gevolgen daarvan voor verkeersveiligheid en leefmilieu (geluid en trillingen, luchtkwaliteit). Geef de verwachte aantallen verkeersbewegingen en ga in op de herkomst en bestemming. Ga – in het geval van onze-

-
- Bij intensieve veehouderij kan de emissie van primair PM_{2,5} grofweg gelijk gesteld worden aan 20% van de PM₁₀ emissies. Daarvan kan vervolgens via een verspreidingsmodel de depositie berekend worden;
  - Daarnaast moet de secundaire PM_{2,5} bepaald worden. Deze ontstaat doordat geëmitteerd NH₃ in de atmosfeer wordt omgezet in NH₄-deeltjes (NH₄NO₃ en (NH₄)₂SO₄). De omzetting van NH₃ naar NH₄-deeltjes bedraagt ca 5% per uur. De binnen een bepaald tijdsbestek omgevormde NH₄ op een bepaalde locatie is daarbij afhankelijk van de windsnelheid. De gemiddelde windsnelheid in Nederland bedraagt 3,6 m/s. De fractie van de NH₃-emissie die op verschillende afstanden van de bron droog of nat deponert als NH₃ danwel NH₄ is weergegeven in Van Jaarsveld, J.A. (1995), Modelling the atmospheric behaviour of pollutants. UvU Proefschrift; RIVM rapport nr. 722501005, 1995.

De totale fijn stof depositie moet dus in het MER worden weergegeven als de depositie van PM₁₀ (te berekenen als vanouds), de primaire PM_{2,5}-depositie (te berekenen via de bovengenoemde 20%-stelregel) en de depositie van secundaire PM_{2,5} (te berekenen via het bovengenoemde RIVM-rapport).

³³ Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen immers nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

³⁴ Gebleken is dat in de GCN-bestanden de veehouderijbedrijven niet altijd goed gesitueerd zijn. Dit komt doordat in de GCN-bestanden de lokatie is gebaseerd op het postadres van bedrijven en niet op de daadwerkelijke locatie. De Commissie adviseert daarom bij de berekening van de effecten van het voornemen voor fijn stof zonodig de GCN-gegevens te corrigeren op basis van vigerende vergunningsgegevens.

³⁵ Gebruik hiervoor klassebreedtes van 1,0 µg/m³ of minder, indien klassebreedtes van 1,0 µg/m³ onvoldoende onderscheidend zijn.

³⁶ Gebruik hiervoor de zogeheten Adres Codering Nederland (ACN)-bestanden. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

³⁷ Dit is het geval als de toename van de concentratie door het project meer dan 3% van de grenswaarde bedraagt.

³⁸ Zie artikel 5 van deze AMvB. Dit is het geval als projecten gebruik (zullen) maken van dezelfde ontsluitingsstructuur en aan elkaar (zullen) grenzen, dan wel in elkaars directe nabijheid (zullen) zijn gelegen tot een afstand van ten hoogste 1000 meter vanaf de grens van de desbetreffende locatie of inrichting. Dit speelt niet als de toename van de concentraties ter plaatse niet meer bedraagt dan 0,1 µg/m³.

kerheden over mogelijke toe- en afvoerroutes - uit van scenario's, waaronder minimaal een 'worst case' scenario. Geef aan hoe het zware verkeer zo snel en veilig mogelijk wordt afgewikkeld naar het hoofdwegennet.

4.5.2 Geluid

Breng in het MER de geluidsbelasting door het voornemen in beeld, toets aan geldende wet- en regelgeving en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Ga daarbij minimaal in op:

- de geluidsemissies en -immissies (op geluidgevoelige bestemmingen) voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor de representatieve bedrijfssituatie, inclusief regelmatig terugkerende geluidspieken, zoals het laden of lossen van varkens, voer en mest;
- de geluidsbelasting vanwege het (extra) vrachtverkeer dat gerelateerd is aan de inrichting. Geef daartoe een kwalitatieve beschrijving van de geluidsbelasting in de dag-, avond- en nachtperiode, op het wegennet in de directe omgeving van de inrichting en de bijdrage van de inrichting hieraan. Ga ook in op afwijkende situaties, door bijvoorbeeld seizoensdrukke en piekmomenten. Voer deze beschrijving kwantitatief uit wanneer een knelpunt kan ontstaan voor omliggende woningen.³⁹

4.5.3 Klimaat en Energie

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO₂-zuinig bouwen, aanpassingen in voer ten behoeve van een reductie in methaanemissie en de wijze en duur van de mestopslag⁴⁰.

Geef in het MER in hoofdlijnen de energiehuishouding voor het voornemen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en eventueel te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

4.5.4 Veiligheid en gezondheid

Breng de effecten van het voornemen op de veiligheid en gezondheid in beeld. Ga in de beschrijving van de veiligheid in op de opslag en verwerking van zuur ten behoeve van de luchtwassers.

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

Beschrijf in het MER de risico's met betrekking tot zoönosen⁴¹, zoals MRSA, en de mogelijke maatregelen die getroffen kunnen worden om de risico's voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken⁴².

---

³⁹ Dit is aan de orde wanneer woningen zich vlakbij de in- of uitrit van het bedrijf bevinden. Hier zal de geluidsbelasting zwaarder zijn door optrekkend of afremmend verkeer. Gebruik bij de beoordeling of een knelpunt aan de orde is de circulaire van 29 februari 1995 "Geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting".

⁴⁰ Mestopslag kan veel uitstoot van CO₂ en CH₄ veroorzaken.

⁴¹ Een zoönose is een ziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen.

⁴² Maak hierbij gebruik van het RIVM briefrapportnr. 215011002: Volksgezondheidsaspecten van veehouderijmegabedrijven in Nederland. Zoönosen en antibioticumresistentie.

Onlangs is een consortium⁴³ in opdracht van het Ministerie van VWS gestart met een onderzoek naar de relatie tussen intensieve veehouderij en gezondheidsproblemen. De Commissie adviseert om ontwikkelingen hieromtrent goed te volgen.

4.5.5 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook door de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

4.5.6 Water en bodem

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem in beeld. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- de waterhuishouding van het hele plangebied (hemelwatersysteem);
- de maatregelen om verontreiniging van grond- en oppervlaktewater te voorkomen;
- de locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers⁴⁴;
- de onttrekking van grondwater tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties voor de waterhuishouding in beeld.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor de grondwaterstand. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

Geef daarnaast aan hoe verspreiding van relevante aanwezige schadelijke stoffen via de bodem voorkomen wordt. Bespreek daarbij in ieder geval de opslag en verwerking van het spuiwater (de wijze van verwerking/afvoer en de hoeveelheid water) ten behoeve van de chemische of gecombineerde luchtwassers.

4.5.7 Landschap en Cultuurhistorie

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen, zoals bijvoorbeeld oude boerderijen en karakteristieke houtwallen. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek verder in beeld te worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

---

⁴³ Hieraan nemen de volgende partijen deel: het IRAS (Institute for Risk Assessment Sciences) van de Universiteit Utrecht, het Instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid van de GGD'en Brabant/Zeeland.

⁴⁴ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfilteerd in de bodem te bewerkstelligen.

Geef in het MER aan hoe de nieuwe inrichting optimaal landschappelijk kan worden ingepast. Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf inclusief de situering van de stallen op te nemen.

5. VORM EN PRESENTATIE

Om de onderlinge vergelijking van alternatieven te verduidelijken adviseert de Commissie om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet op dezelfde wijze en met het zelfde detailniveau plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen.

6. OVERIGE PUNTEN

Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling om in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek op te nemen. Er bestaat een sterke koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Belangrijk is daarnaast een evaluatiemoment af te spreken waarbij de ontwikkeling van de depositie wordt afgezet tegen de nagestreefde ontwikkeling. Daarbij past een plan van aanpak in geval de nagestreefde depositiewaarde niet wordt gerealiseerd. Dit maakt tijdige bijsturing mogelijk.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau plan-MER

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van de gemeente Hof van Twente

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Hof van Twente

Besluit: vaststellen of wijzigen van het bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994:
plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D14;
plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: Wijziging van het bestemmingsplan ten behoeve van nieuwvestiging van een varkenshouderij aan de Dorreweg ongenummerd te Ambt Delden.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van 13 januari 2010
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 11 januari 2010
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 2 maart 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:
drs. P.J. Jongejans (secretaris)
ir. N.G. Ketting (voorzitter)
B. Lowijs
ing. I. Spapens-Reijnders

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de concept-notitie reikwijdte en detailniveau, of een vergelijkbaar door het bevoegde gezag toegezonden startdocument als uitgangspunt.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Notie reikwijdte en detailniveau plan-m.e.r. voor de herziening bestemmingsplan 'Dorreweg ongenummerd te Ambt Delden', Exlan Consultants, 11 december 2009.
- Veehouderij op koers; een visie op de veehouderij in de landbouwwontwikkelingsgebieden; gemeente Hof van Twente, 27 april 2007.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Varkenshouderij Dorreweg te Ambt Delden

De gemeente Hof van Twente is voornemens een bestemmingsplanwijziging uit te voeren ten behoeve van de vestiging van de varkenshouderij van F. Jannink aan de Dorreweg (ongenummerd) te Ambt Delden. Voor de bestemmingsplanwijziging wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2968-9

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

